Verslag informateur Hoorn

Rob van Doorn
22 April 2022

Inleiding
Na de verkiezingen, waarbij minder dan 50% van de stemgerechtigden heeft gestemd, is vanuit de raad het initiatief genomen te komen tot een werkbare coalitie. Na enkele weken constateerden een viertal partijen dat dit niet lukte en koos de gemeenteraad op 5 april 2022 voor het inzetten van een onafhankelijke informateur.
Op 7 april 2022 ontving ik mijn opdracht.

Opdracht:

De informateur gaat de mogelijkheden verkennen voor een stabiele coalitie in de komende 4 jaar die de grote maatschappelijke opgaven kan gaan oppakken. De informateur komt met een openbare schriftelijke verkenning naar de gemeenteraad van Hoorn.

Voorwaarden die de raad heeft meegegeven:

- *De informateur staat boven de partijen en is onafhankelijk. De informateur doet zijn werk voor de hele raad.*
- *De informateur spreekt met alle partijen. Dat gebeurt in beslotenheid en met twee vaste vertegenwoordigers van iedere partij. Voorafgaand aan de gesprekken wordt een agenda opgesteld en toegestuurd aan alle partijen.*
- *Er wordt een beknopt schriftelijk verslag van elk gesprek gemaakt, dat ter goedkeuring aan de gesprekspartner wordt voorgelegd. Dit verslag wordt niet openbaar gemaakt maar dient als input voor de schriftelijke terugkoppeling.*
- *De informateur levert als einddocument een schriftelijke verkenning, die openbaar wordt teruggekoppeld aan de gemeenteraad.*
- *De informateur wordt ondersteund door de griffie. De griffie begeleidt het proces en zorgt voor verslaglegging op hoofdlijnen. Ook zal de griffie in overleg met partijen en de informateur de gesprekken inplannen. De gesprekken gaan begin volgende week van start.*
- *Het heeft de voorkeur om de schriftelijke verkenning zo snel mogelijk openbaar te bespreken, uiterlijk in de week van 25 april en eerder als het mogelijk is.*

Kernwoorden in deze opdracht zijn “onafhankelijk informateur” en “stabiele coalitie”.

Uitslag gemeenteraadsverkiezingen
De samenstelling van de raad en de omvang van sommige fracties is veranderd ten opzichte van de uitslag van de vorige gemeenteraadsverkiezingen:

Partij	**Aantal zetels 2022 en (2018)**	**Aantal stemmen**
Fractie Tonnaer	5 (4+2)	3.994
Hoorn Lokaal	4 (1)	3.079
GroenLinks	4 (4)	2.796
EenHoorn	4 (2 + 2 + 1)	2.779
CDA Hoorn	3 (4)	2.680
VVD	3 (5)	2.500
D66	3 (3)	2.177
PvdA	3 (3)	2.145
Sociaal Hoorn	2 (2)	1.835
Liberaal Hoorn	2 (0)	1.749
De Realistische Partij	1 (1)	961
ChristenUnie	1 (1)	680

Enkele opvallende zaken:

- Het verschil tussen de grootste fractie en de kleinsten is niet bijzonder groot.
- Van de totaal twaalf fracties zijn er acht fracties met 5, 4 en 3 zetels. Nadeel van deze verdeling van zetels is dat het onmogelijk is met een gering aantal partijen een coalitie te vormen. Er zijn minimaal vijf partijen nodig om – in een gemeenteraad met 35 zetels – op het minimum van achttien zetels steun in de gemeenteraad uit te komen. Een voordeel zou genoemd kunnen worden dat er niet een fractie is, die de dienst uitmaakt.
- Hoorn Lokaal is de grote winnaar met een sprong van een naar vier zetels.

Ondanks de versnippering van de raad zijn er, kijkend naar de verkiezingsprogramma's, weinig zwaarwegende onderwerpen die de partijen tot op het bot verdelen. Aan de andere kant dienen verschillen niet onder het tafelkleed geschoven te worden. De visie op bouwen en wonen leidt bijvoorbeeld tot verschillende politieke inzichten. Maar voor veel andere onderwerpen zijn de verschillen niet bijzonder groot.

Verloop informatieproces en samenwerking in de raad.
Alle twaalf delegaties worden bedankt voor de plezierige en constructieve wijze waarop is gesproken over de ontstane politieke situatie en voorstellen die zijn gedaan voor de wijze waarop het formatieproces kan worden vormgegeven.

In veel gemeenteraden zijn de afgelopen jaren de onderlinge verhoudingen verhard. Hoorn vormt daarop geen uitzondering. Men bejegent elkaar met stevige bewoordingen, voert soms hard oppositie – wat op zichzelf gezien overigens geen probleem is – en heeft vaker het gevoel dat het vertrouwen wordt aangetast, soms zelfs vanuit de coalitie. Dit ondermijnt de samenhang in de coalitie en daarmee de continuïteit van in meerderheid gedragen beleid. Dat is niet in het belang van de gemeente en haar inwoners en past niet bij de voorbeeldrol dat een stadsbestuur heeft.
Het streven naar een stabiele coalitie is niet alleen afhankelijk van politieke overeenstemming, maar ook van persoonlijke verhoudingen en ervaringen in het verleden. Verschillende opvattingen hoeven niet te leiden tot afnemend onderling vertrouwen.
Tussen raad en college enerzijds en de stad anderzijds dient er ook gewerkt te worden aan verbetering van de onderlinge verhoudingen. Door veel gemeenten, ook door Hoorn, is de afgelopen jaren gewerkt aan het creëren van betere voorwaarden ter zake. Maar het kan en moet beter. Meer en betere vormen van participatie, meer zichtbaarheid van raad(sleden) en college(leden), meer communiceren aan de voorkant van beleidsvoornemens en zo nog een aantal mogelijke vernieuwingen kunnen het tij keren in het verder teruglopen in de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen en het herstel van vertrouwen in het stadsbestuur.
Deze onderwerpen zijn besproken tijdens het informatieproces. Het is verstandig – wanneer de raad en het college op dit terrein stappen voorwaarts willen maken – de eerder ingezette aanpak te intensiveren.
De fracties hebben begin april een eerste stap gezet op de weg naar bestuurlijke vernieuwing. Een vervolg is cruciaal om in de komende bestuurlijke periode succesvol samen te werken.

Zes partijen en zes fulltime wethouders
Waar jaren geleden nog colleges konden worden samengesteld met twee of drie partijen, is dat nu verleden tijd. In veel gemeenten zijn vier, vijf of zes partijen nodig om een solide basis te creëren voor het dagelijkse stadsbestuur.
Zo ook in Hoorn.
Dergelijke breed samengestelde coalities vragen echter vertrouwen, compromisbereidheid, elkaar wat gunnen en veel transparantie.

Het is cijfermatig mogelijk met vijf partijen een nieuw college te vormen met 18 of 19 zetels. Echter, gegeven de ervaringen van de afgelopen collegeperiode, waarin meerdere raadsleden hun fractie hebben verlaten, is het denkbaar dat met het vertrek van een of twee raadsleden van een collegepartij in de komende vier jaar een collegemeerderheid verdwijnt. Dat zou leiden tot tijdverlies in het aanpakken van de problemen en uitdagingen waar het stadsbestuur voor staat.
Belangrijker dan deze cijfermatige overweging is de programmatische overeenstemming tussen zes partijen in de Hoornse raad en de op hoofdlijnen gelijke opvattingen over de gewenste bestuurscultuur en bestuurlijke continuïteit. Zes partijen die het de komende jaren niet eenvoudig gaan krijgen met wensen op het gebied van woningbouw, bestemmen van het gebouw C van het Stadhuis, duurzaamheid (waaronder woningisolatie en zonnepanelen), armoedebestrijding, vergrijzing en ontgroening, het voorzieningenniveau en nog veel meer lastige vraagstukken. En dat dan allemaal met de nodige financiële uitdagingen. Daarvoor is draagvlak in de raad en in de stad nodig en de overtuiging om samen in vol vertrouwen de schouders eronder te willen zetten.
Tijdens de eerste gesprekken in de informatieperiode sprak een ruime meerderheid van de delegaties zich uit voor zes partijen en zes wethouders. Dit gebeurde in de wetenschap dat samenwerken in een coalitie met zes partijen complexer is dan met vijf.
De partijen Hoorn Lokaal, GroenLinks, Eenhoorn, CDA, VVD en D66 hebben bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen gezamenlijk 21 zetels in de gemeenteraad behaald. Dat is onder normale omstandigheden, in een gemeenteraad met 35 zetels, een voldoende meerderheid. Samenvattend ziet dit er zo uit, waarbij tevens is aangegeven hoeveel stemmen op deze partijen zijn uitgebracht:

Partij	**Zetels**	**Stemmen**
Hoorn Lokaal	4	3.079
GroenLinks	4	2.796
Eenhoorn	4	2.779
CDA Hoorn	3	2.680
VVD	3	2.500
D66	3	2.177
	---	---
	21	**16.011**

Op de partijen die niet in de voorgestelde coalitie zijn opgenomen zijn 11.364 stemmen uitgebracht. Deze vertegenwoordigen 14 zetels in de raad. Daarbij dient de aantekening te worden gemaakt dat de ChristenUnie (1 zetel) heeft aangegeven te overwegen deze potentiële coalitie gedoogsteun te verlenen.
De oppositie is qua omvang en visie sterk en kan prima democratisch tegenwicht bieden, een gegeven dat nodig is binnen gezonde politieke verhoudingen.

De zes partijen zullen elk een fulltime wethouder voordragen. Fulltime, omdat een wethoudersbaan binnen een stad als Hoorn per definitie meer inzet dan veertig uur per week vraagt. Daarbij komt dat in de afgelopen periode door tijdgebrek een aantal taken niet volledig kon worden opgepakt, zoals het verwerven van subsidies voor grote projecten en het lidmaatschap van de G40, een voor Hoorn belangrijk samenwerkingsverband van centrum- en 100.000+-gemeenten. In de komende vier jaar zullen er nieuwe uitdagingen op de gemeente afkomen, waaronder de energietransitie, de omgevingswet, (energie)armoede en bijvoorbeeld

de vergrijzing van het ambtelijk apparaat. De ambities, waarvan een aantal hiervoor is opgesomd, tellen hierbij ook mee.
Duidelijkheid over personen zal pas ontstaan wanneer meer duidelijkheid bestaat over de inhoud van het collegeprogramma en de portefeuilleverdeling. Door de meeste delegaties is uitgesproken dat een gedetailleerd collegeprogramma niet wenselijk is, maar een open coalitieakkoord ligt ook niet in de lijn der verwachtingen. In het vervolgproces zal ter zake een keuze worden gemaakt.

Vervolgprocedure
Na de informatieprocedure volgt de formatieperiode. In deze procedure zal een collegeprogramma tot stand dienen te worden gebracht, dienen portefeuilles te worden verdeeld en kandidaten voor het wethouderschap aan de raad te worden voorgedragen en gescreend. Geadviseerd wordt deze vervolgprocedure met voortvarendheid aan te pakken zodat bij voorkeur begin juni 2022 het nieuwe college kan worden geïnstalleerd.

Adviezen

Advies 1
Op basis van de verkiezingsuitslag zijn meerdere coalities mogelijk. De uitkomsten van de informatieprocedure wijzen nadrukkelijk in de richting van een coalitie bestaande uit zes partijen: Hoorn Lokaal, GroenLinks, Eenhoorn, CDA, VVD en D66. Ik adviseer u dat deze zes partijen, die kunnen bogen op een voldoende meerderheid in de gemeenteraad, in coalitieverband gaan samenwerken, komen tot de samenstelling van een college van B&W bestaande uit zes fulltime wethouders – een wethouder per partij – en gezamenlijk gaan werken aan de totstandkoming van een collegeprogramma.
Er is vertrouwen tussen deze zes partijen, ze hebben veel programmatische overeenkomsten, zijn ter zake compromisbereid, hebben in de afgelopen collegeperiode bewezen constructief politiek te willen bedrijven en hebben in de informatieperiode verklaard met elkaar aan de slag te willen gaan.

Advies 2
Samenwerken is als middel door veel delegaties in de informatieronde aan de orde gesteld. Leg in het collegeprogramma vast dat van aanvang af het nieuwe stadsbestuur aandacht zal geven aan versterking van relaties. Binnen de coalitie, van de coalitie met de oppositie in de gemeenteraad. Bezie in de gemeenteraad of een raadsprogramma daartoe kan bijdragen en welke vorm daar dan het beste bij past of overweeg een zo breed mogelijk gedragen raadsagenda met daarin bijvoorbeeld onderwerpen als bouwen en wonen, ouderenbeleid, duurzaamheid en armoedebestrijding. Neem in overweging om, meer dan nu, de hele raad te betrekken bij beleidsvoornemens en voorstellen, die in de startfase nog tot aanpassing kunnen leiden. Dit past bij de kaderstellende rol van de gemeenteraad en leidt tot meer verbinding in de raad.
Bezie samenwerking niet uitsluitend als een fenomeen in het college en in de gemeenteraad maar juist ook met de stad. Doorlopend dient gerealiseerd te worden dat in maart van dit jaar minder dan 50% van de kiesgerechtigheden heeft gestemd. Dat is vijf procent/punt minder dan bij de twee eerdere gemeenteraadsverkiezingen. Dit legt een extra verantwoordelijkheid bij de raad en het dagelijks bestuur. Geef in het collegeprogramma aandacht aan participatie, aan een nieuwe manier van communicatie tussen gemeentebestuur en instellingen, bedrijven en burgers in de stad. Daarbij hoeft het wiel niet te worden uitgevonden. U hebt die handschoen al eerder opgepakt, maar dat mag intensiever en breder gebeuren. Veel gemeenten zijn u voorgegaan.

Begin met die nieuwe aanpak meteen bij de start van het nieuwe college. Desnoods met een methode van *trial and error*. Dat is beter dan eerst lang praten over wat we moeten doen. Deze aanpak draagt bij aan een nieuwe bestuurscultuur en een directe relatie met de stad.

Advies 3
De coalitiepartners werken met ingang van 27 april 2022 aan de totstandkoming van een collegeprogramma dat op of rond 1 juni 2022 kan worden gepresenteerd. Dat collegeprogramma zou het midden dienen te houden tussen een programma op hoofdlijnen en een gedetailleerd uitgewerkt document. Enkele onderwerpen liggen politiek gevoelig. Geef in ieder geval daar in de uitwerking meer aandacht aan.
De financiële paragraaf van dit collegeprogramma krijgt bijzondere aandacht in verband met de inhoudelijke wensen en ambities die breed in de raad bestaan.